

ERANDIOGOIKOA (CAMPA, LANDA)

Erandioko jatorrizko herri-gunea auzo honetan sortu zen ermita txiki baten inguruan XII. mendean. Gerora ermita horrek indarra hartu eta parrokia bihurtu zen. Dokumentazio historikoan **Campa** da ageri den izen nagusia. Erandioko toponimia historikorik gehiena euskalduna dela gogoan hartuz, zaila egiten zaigu pentsatzea bertako biztanleek erdal toponimo horrekin ezagutuko zutela inguru hori. Datu zehatzik ez badago ere, guztiz zilegia dirudi pentsatzea **Landa** izango zela bertakoek erabiltzen zuten izena. Nolanahi ere, herriaren gune garrantzitsua zenez gero, Erandio izen soilaz ezagutu izan dute gehienek inguru hau. Udaletxea Erandiogokotik Altzagara aldatu zenean Altzagari Erandio esaten hasi zitzaion. Gerora, bereizteko, **Erandiogokoa** eta **Erandiobekoa** bata bestearen antonimo gisa erabili izan dira.

Euskaltzaindiaren irizpideei jarraituz leku izenak elkarturik idatzi behar dira tartean deklinabide markarik ez dagoenean, eta beraz **Erandiogokoa** loturik idatzi behar da, hori baita euskal toponimiaren tradizioa eta joera, leku-izenak loturik ahoskatzea eta idaztea.

Originariamente, el núcleo urbano de Erandio se formó en el siglo XII, en torno a una pequeña ermita sita en este barrio. Posteriormente, la ermita adquirió poder y se convirtió en parroquia. En la documentación histórica, el nombre principal del lugar es **Campa**. En cualquier caso, teniendo en cuenta que la práctica totalidad de la toponimia de Erandio es en euskera, se hace difícil pensar que los habitantes de ese núcleo conocieran ese lugar mediante un topónimo no-vascófono. Aunque no contamos con datos que lo corroboren, cabe pensar que los lugareños utilizaran el nombre **Landa**. Aún así, como se trataba del núcleo más importante del municipio, la mayoría han conocido este barrio con el nombre de Erandio. Cuando el ayuntamiento se trasladó de Erandiogokoa a Alzaga, comenzó a llamarse Erandio a la zona de Alzaga y, posteriormente, para diferenciar ambas zonas, se utilizan los topónimos **Erandiogokoa** y **Erandiobekoa** uno como antónimo del otro. Siguiendo los criterios de Euskaltzaindia, los nombres de lugar compuestos, cuando no existen marcas de declinación entre los elementos que lo componen, deben escribirse unidos, tal y como se pronuncian puesto que

Amaierako –a artikulua da, eta beraz deklinatzean honela erabiliko dugu: Erandiogoikoko, Erandiogoikotik eta abar, baina Erandiogoioan.

la tradición y la tendencia de la toponimia vasca así nos lo indican. Es decir, debemos escribir y pronunciar **Erandiogoikoa**.

La –a final es el artículo, por lo que a la hora de declinarlo en euskera, utilizaremos las formas siguientes: Erandiogoikoko, Erandiogoikotik etc., pero Erandiogoioan.

Agirre (Agarre)

AGIRRE BASERRIA

Bizkaiko euskaraz oso normala da **Agirre** toponimoa *Agarre* ahoskatzea, aurreko silabako bokalaren eraginez gertatzen da hau. Nolanahi ere, Agirre da idatzizko forma zuzena.

Agirre izeneko baserriak ohikoak dira Euskal Herrian. Agirre hitzak bistan edo agerian dagoen lur eremua esan nahi du. Erandioigoikoan dagoen Agirre izeneko baserri multzoaz gain (Agirreosteikoa, Agirreaurrekoa, Agirretxu eta Argirrerdikoa edo Iturgana), bada izen bereko beste baserri bat Arriagan, dorretxea zena, eta garrantzitsua gainera; izan ere, hainbatek hidalgia espedienteak hasi zituzten bertakoak zirela esanaz.

En el euskera vizcaíno, es frecuente pronunciar el topónimo **Agirre** como *Agarre*, fenómeno producido por causa de la vocal de la primera sílaba. En cualquier caso, la forma escrita correcta es Agirre.

En el País Vasco son comunes los caseríos denominados Agirre. Su significado hace referencia al terreno que está a la vista. En Erandio además del conjunto de caseríos denominado Agirre (Agirreosteikoa, Agirreaurrekoa, Agirretxu y Argirrerdikoa) ubicados en Erandioigoikoa, existe también otro caserío de nombre Agirre en Arriaga cercano a los caseríos Arribéiti y Arriagatorre; se hace referencia a ese caserío-torre en numerosos expedientes de hidalguía, lo que nos indica la relevancia que tuvo en su época.

Agirrebengoa (*Agorramengo*)

Agirrebengoa baserria, XVI. mendeko baserria, ahoz *Agorramengo* edo *Agarremengo* esaten duguna, Avanzada errepidearen inguruko lanak egiteko eraitsi egin zuten. Gaur egun berria dago, lehenengo baserria egon zen lekutik gertu.

El caserío **Agirrebengoa** data del siglo XVI, es conocido por el nombre *Agorramengo* o *Agarremengo*, y lo derribaron en la construcción de la carretera de la Avanzada. Hoy en día, el nuevo edificio se levanta cerca del lugar donde estaba el antiguo.

Etxetxikerra, Mendotza, Etxebarrizarra, Mesoena, Uribena (*Etxetxikerre, Mendotxe, Etxebasarre, Mesones, Uribenes*)

Bizkaieraren, eta bereziki inguru honetako azpieuskalkiaren ezaugarria da amaierako –a –e bihurtzea, bereziki –ena bezalako atzizkiak –ne bihurtzea. Fenomeno hau deklinabidea kaltetzearen eta pobretzearen ondorioz gertatu da. Izan ere amaierako –a artikulua denez gero, –e epentetikoaz baliatu beharra du zenbait kasutan deklinatzeko: Arana>Araneke, Aranetik. Azkenean, deklinabide egokia zein den ahaztu eta toponimoaren forma nominala –e amaieraduna dela pentsatu izan dute hiztunek: **Etxetxikerra** izen nominala izanik, *Etxetxikerrera*, *Etxetxikerreko* eta *Etxetxikerretik* esaten diote. Non kasuan, ostera, Etxetxikerrean izan beharko luke, baina aurrekoen paradigmatik oker abiatuta *Etxetxikerren* esaten da, eta ondorioz Etxetxikerre geratzen da forma neutroa.

Gauza bera gertatzen da, esan bezala, –ena amaieradun baserriekin, edota adibide modura beste hauekin: **Mendotza** (*Mendotxe*), **Etxebarrizarra** (*Etxebasarre*), **Mesoena** (*Mesones*) eta **Uribena** (*Uribene*).

MESOENA BASERRIA

Es característico del dialecto vizcaíno y, especialmente, del subdialecto de esta zona, convertir la –a final en –e, y sobre todo, transformar sufijos como –ena en –ne. Este fenómeno está producido como consecuencia del deterioro y el empobrecimiento de la declinación. De hecho, puesto que la –a final es el artículo debe valerse de la –e epentética para declinar ciertos casos: Arana>Araneke, Aranetik. En última instancia, se olvida cuál es la declinación adecuada y los hablantes piensan que la forma nominal terminada en –e es la correcta: si **Etxetxikerra** es la forma nominal, dicen *Etxetxikerrera*, *Etxetxikerreko* y *Etxetxikerretik*. Sin embargo en el caso inesivo (dónde), debería decirse *Etxetxikerrean*, pero partiendo del paradigma incorrecto de los anteriores, se dice *Etxetxikerren*, y en consecuencia *Etxetxikerre* se convierte en la forma nominativa. Como se ha dicho anteriormente, ocurre el mismo fenómeno con los nombres de caserío terminados en –ena, o a modo de ejemplo, con los siguientes: **Mendotza** (*Mendotxe*), **Etxebarrizarra** (*Etxebasarre*), **Mesoena** (*Mesones*) y **Uribena** (*Uribene*).

MENDOTZA BASERRIA

Lopeigartu (*Lopeortu*)

Ahoz *Lopeortu* esaten dugun arren, **Lopeigartu** da baserri honen jatorrizko forma osoa idatziz. Martiartu izenaren antzekoa da, "Lope" izen berezia eta "i(g)artu" (lehorra) izenez konposatutako leku-izena da. Lopeigartu baserriaren aipamena XVIII. mendetik aurrerako dokumentuetan topatu dugu.

La forma escrita original de este caserío es **Lopeigartu**, aunque oralmente se denomina *Lopeortu*, la forma escrita original de este caserío es **Lopeigartu**. Es similar al nombre Martiartu, puesto que se trata de un topónimo compuesto por el nombre propio "Lope" y el adjetivo "i(g)artu" (seco). Encontramos documentos que mencionan el caserío Lopeigartu desde finales del siglo XVIII.

Korraletxe

Ahoz *Korraltxe* esaten zaion arren, **Korraletxe** da jatorrizko idatzizko forma; "korral" erdal mailegua eta "etxe" euskal hitzaz konposatutako toponimoa da. Aurkitu dugun dokumenturik zaharrena 1694. urtekoa da.

La forma escrita original es **Korraletxe** aunque se conoce como *Korraltxe*. Se trata de un topónimo compuesto por el préstamo castellano "corral" y la palabra en euskera "etxe". La documentación más antigua que hemos encontrado es del año 1694.

Santimami

Leioarekin konpartitzen du auzoa Erandiok. San Mames da ermitaren ad-bokazioa, baina erdaraz zein euskaraz **Santimami** esan izan diote, dokumentazioak erakusten duen forma bakarra euskarazkoa izanik. Formarik zahar eta jatorrena **Santimamiña** dugu, baina gerora ahozko erabilerak laburtu egin du. Forma honen adibide gehiago ditugu Bizkaian, besteak beste, Santimamiñeko kobazulo ezagunak. Euskaltzaindiaren irizpideen arabera baturik idatzi behar da, tradizioak hala agintzen duelako.

Erandio comparte el barrio de Santimami con Leioa. La advocación de la ermita está dedicada a San Mamés, pero tanto en castellano como en euskera le dicen **Santimami**, siendo la forma en euskera la única que aparece en la documentación. La forma más antigua y auténtica es **Santimamiña**, pero con posterioridad ha sido abreviada por el uso oral. Existen más ejemplos de este topónimo en Bizkaia, entre otros, la famosa cueva de Santimamiñe. Según el criterio de Euskaltzaindia, debe escribirse unido, atendiendo a la tradición.

ERANDIOGOIKOA

Erandiogoikoko etxaldeak mendez mende Caseríos de Erandiogoikoa a lo largo de los siglos

XVII. MENDEKO ETA LEHENAGOKO ETXEAK

CASAS DEL SIGLO XVII Y ANTERIORES

Agirreurrekoa *
 Agirrebengoa (*Agorramengo*) *
 (gerora lekuz aldatua /
 posteriormente cambió de ubicación)
 Agirreosteikoa
 Agirretxu
 Aio
 Alegria
 Antsoena
 Aranena *
 Aransoloena *
 Aresti
 Arestitxu
 Arzubia *
 Basagoiti *
 Basauri
 Bizkarra *
 Elordui
 Elorduibekoa
 Erandio *
 Erratzabekoa *
 Etxebarrieta
 Etxebarrizarra

Gardea
 Ibarra
 Kadaltso
 Kaltzada
 Korraletxe
 Kurtzeta *
 Landabaso
 Larrinaga
 Madariaga (*Madaria*)
 Mendieta (Mendietaurrekoa)
 Mendietaostekoa *
 Mendotza
 Tellerizarra
 Telletxe
 Torretxe
 Uribarri
 Uribarribekoa *
 Uribarrigoikoa *
 Uribarrizarra *
 Zapatarietxe
 Zubieta (Zubietakoerrotta)
 Zubikoa

XVIII. MENDEKO ETXEAK

CASAS DEL SIGLO XVIII

Arteaga *
 Basagoitibarria
 Basauribarri
 Elorduibarria
 Erratzaerdikoa *
 Erratzagoikoa *
 Etxatxu
 Etxebarri
 Goiensole *
 Ibarrodo
 Larratxu *
 Lastetxe *
 Lopeigartu
 Martxikoena (Landabasoerdikoa)
 Mendietaurrekoa
 Mendotzaostekoa
 Ospitalea *
 Otsoena
 San Martin (Ermita)
 Urgitxi

XIX. MENDEKO ETXEAK

CASAS DEL SIGLO XIX

Agirrebarria (*Agarrebarri*)
 Bidebitarte
 Bizkarrabarria
 Errementari
 Goikoetxebarri
 Ibarbarri
 Iturrikoetxea
 Landa
 Mentxakena (Larratxubekoa)
 Morterubarri
 Olabarrieta
 Telleribarria
 Telleritxu
 Uribena
 Orroño

* DESAGERTUTAKO ETXALDEAK / CASERÍOS DESAPARECIDOS

(Zubietakoerrotta) SINONIMOA

(*Madaria*) AHOZKO ERA / FORMA ORAL

Erandiogoikoko etxaldeak mendez mende Caseríos de Erandiogoikoa a lo largo de los siglos

XX. MENDEKO ETXEAK

CASAS DEL SIGLO XX

Agirrerdiko (Iturrigana) (*Agarrerdiko*)

Aiobarri

Aioena

Aizetxe

Antontxuena

Arestiondo

Arriluze

Arteagabekoa

Baratzeaurre

Basabarri

Basabeiti

Basauriondo

Bikarregi

Biona

Bizkarrondo

Eguzkietxe (Angoitia)

Elexpuruena

Elorduine

Errekagana

Errekalde

Erretena

Etxenagusi

Goienetxe

Goizeko Izarra

Goizeko Izarra (2)

Gorostiola

Ibarrondobari

Ibarrondobekoa

Ibarrondogoikoa

Intxaurbe

Landabarri

Larrakoetxe

Larrauri

Larrondo

Lekerika

Lopeigartubekoa

Mendibarren

Mendotzabarri

Pipatuena *

Sagarretxe

Santiena

Solokoetxe

Telutegi *

Tiotxuena

Udondobari

Ugartena

Zabalbide

Zubikobarri